

Ἀγγλικὸν ἱππικόν, ἐτοιμαζόμενον πρὸς ἐπίθεσιν.

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

Φιλόστοργος ὁ κ. Ξενοπούλος πρὸς τὰ πνευματικά του τέχνα· τὰ ἐκδόθη—κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἔννοιαν—εἰς γάμου ἐπικοινωνίαν μετὰ τοῦ κοινού, τὰ ἀποκαθιστᾷ ὅπως λέγομεν σήμερον, καὶ ὑπὸ μορφὴν πολὺ καλαισθητὴν. Πρὸ ὀλίγου ἐξέδωσε τὸν «Κόκκινον βράχον» του, ἐν ἀπὸ τὰ ὀνομαστότερα διηγήματα του. Περὶ τοῦ ἔργου, γνωστοῦ ἐκ τῆς πρὸ ἐτῶν δημοσιεύσεως του καὶ ἐτι γνωτωτέρου ἐκ τῆς ἐκτῶν σπλάγγων του γεννηθείσης «Φωτεινῆς Σάντρη» δὲν θὰ ἀσχοληθῶ εἰς τὴν σειρὰν αὐτὴν τῶν ἐντυπώσεων, ἣν καθιέρωσα διὰ τὰς νεοφανεῖς μόνον δημιουργικὰς ἐργασίας, ἀλλὰ θὰ μοῦ χρησιμεύσῃ ὡς ἀφορμὴ νὰ γράψω γενικώτερον περὶ τοῦ συγγραφέως.

Ὁ κ. Ξενοπούλος κατέχει ἀναμφιβόλως τὸ

ρεκόρ τῆς πολυγραφίας μετὰ τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων λογογράφων. Ἡ ποσότης βέβαια δὲν ἔχει καμμίαν ἐπίδρασιν ἐπὶ τῆς ποιότητος, ἢ μᾶλλον ἔχει δυσμενῆ, ἀλλὰ ὅ,τι κάμνει ἐντύπωσιν εἶνε ἡ μεγάλη φιλοπονία του, ἡ λεπτή ἀντληψὶς του, τὸ θάρρος τῆς γνώμης του καὶ ὑπὲρ πάντα ἡ ἀμείωτος, παρὰ τὴν συνεχῆ ἐργασίαν, ψυχικὴ του διαθεσις. Γράφει σχεδὸν ταχυτοχρόνως καθημερινὰ χρονογραφήματα πολλάκις δύο τὴν ἡμέραν, δύο μυθιστορήματα, προετοιμάζει δύο—τρεῖς θεατρικὰ ἔργα διὰ τὴν θερινὴν περίοδον, συνεργάζεται εἰς περιοδικὰ καὶ ἡμερολόγια, συντάσσει σχεδὸν ἐξ ὁλονλήρου τὴν «Διάπλασιν», παρακολουθεῖ τὴν φιλολογικὴν κίνησιν, χωρὶς νὰ ἀδιαφορῇ καὶ διὰ τὴν κοσμι-

κίν. Ὁμολογῶ τὸν θαυμασμόν μου. Καὶ θὰ τὸν δεχθῇ ὡς εἰλικρινῇ διότι προέρχεται ἀπὸ συνάδελφον, ἀρκετὰ δύσκολον εἰς θερμοαίμους ἐκδηλώσεις.

Ὁ κ. Ξενοπούλος ἐν τῷ κύλῳ τῶν λογίων κατώρθωσε νὰ ἀπομονωθῇ. Κατ' ἐμέ, ἡ ἀπομόνωσης δὲν ζημιῶν ἕνα λόγιον, θέλοντα νὰ σκέπτεται μόνος, νὰ μὴ ἐνοχλῇται ἀπὸ τὰς φλυαρίας τῶν ἐπαγγελομένων τὸν σοφὸν ἢ τὸν ἀστείον—ιδιότητες πολλάκις συμπίπτουσαι παρ' ἡμῖν. Ἀλλ' ἡ ἀπομόνωσης αὕτη πρέπει νὰ κριθῇ διαφορετικὰ, διότι προέρχεται ὅχι ἀπὸ μισανθρωπίαν—κάθε ἄλλο—ἀλλ' ἀπὸ τὸ ἀσυμβίβαστον τοῦ χαρακτῆρος του. Κατώρθωσεν ὁ εὐλογημένος μὲ ὅλους ἐκ περιτροπῆς νὰ τὰ χαλάσῃ. Λογίους, ἡθοιοποιούς, δημοσιογράφους, μὲ ὀλόκληρα σωματεῖα. Δὲν βαστᾷ ὅμως κακίον. Καὶ πάλιν συμφιλιοῦται, διὰ νὰ χυλωθῇ καὶ πάλιν. Ἀφορμὴ ἡ κριτικὴ. Ὅταν ὁ ἴδιος κρίνει, ἐννοεῖ νὰ διαφωνῇ πρὸς ὅλους καὶ νὰ πειράζῃ. Ὅταν οἱ ἄλλοι τὸν κρίνουν, ἀξιοῖ νὰ συμφωνοῦν μαζὴ του ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν ἔργων του. Καὶ δὲν προέρχεται ἡ κριτικὴ του ἀπὸ αὐστηρότητα συστηματικὴν ἀπ' ἐναντίας ἐννοεῖ ἔχει φιλολογικὰς ἀδυναμίας παραδόξους καὶ ἐπικεικίας ἀδικαιολογητοὺς εἶνε ἀπὸ ἰδιοσυγκρασίας γκρινιάρης.

Ἀντὶ νὰ γράψω περὶ τοῦ συγγραφέως, ἔγραψα περὶ τοῦ ἀνθρώπου. Διὰ τὸν πρῶτον χαρακτηρισμόν, θὰ εὕρῃ ὁ ἀναγνώστης τοῦ «Κοκκίνου βράχου» ἐν σημείῳ καὶ τοῦ κ. Παλαμᾶ περὶ τοῦ συγγραφέως, τὸ ὅποιο καίτοι ὁ κ. Ξ. δὲν ἀναγνωρίζει ὡς δίκαιον, ἐν ταῦτοις τὸ προτάσει.

Ἀλλ' ὁ κ. Ξενοπούλος εἶνε καλλίτερος ὡς διηγηματογράφος ἢ ὡς θεατρικὸς συγγραφεὺς; Ὁ ἴδιος ἀνεπιφυλάκτως ἀποφαίνεται τὸ δεύτερον. Νομίζω ὅτι ἡ πρώτη του ιδιότης εἶνε ἐκείνη ἐφ' ἧς πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ. Τὰ διηγήματα του θὰ ζήσουν περισσότερο τῶν δραμάτων του. Ἐκεῖ, ἡ ἐλευθερία τῆς διατυπώσεως—ἡ φαντασία, ἡ παρατηρητικότης—τοῦ δίδουν εὐκαιρίαν νὰ ἀναδειχθῇ. Τὰ δράματα του δὲν εἶχον ἐπιτυχίαν—δὲν ὁμιλῶ περὶ ποσοστῶν—φιλολογικὴν. Καὶ ὅταν παύσουν—ὅ μὴ γένοιτο—νὰ τὰ παίζουσιν αἱ δύο πρωταγωνίστριαι, ἡ Κυβέλη τὴν «Σάντρη» καὶ ἡ Κοτοπούλη τὴν «Βιολάντη»—διότι κυρίως αὐτὰ τὰ δύο ἔργα ἐστάθησαν εἰς τὴν σκηνήν—δὲν θὰ ὑπάρχουν εἰς τὸ δραματολόγιον. Ὁ κ. Ξ. ἴσως ἰσχυρισθῇ: Καὶ ποῖα ἄλλα εἶνε τὰ καλλίτερα; Ἀλλὰ δὲν εἶνε ἰσχυρισμός, τὸ νὰ διακηρύττῃ

ὅτι τὰ ἔργα του εἶνε βιώσιμα, ἐπειδὴ δὲν εὐρίσκει ἐν ἡ δύο μόνον ἄλλα ἀνώτερα του—ἢ καὶ κανένα. Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ ἐργασία τοῦ κ. Ξενοπούλου δὲν εἶνε εὐκαταφρόνητος, ὅταν ἔγῃ νὰ παρουσιάσῃ τὸν «Κακὸν δρόμον», τὴν «Τιμὴν τοῦ ἀδελφοῦ», τὴν «Στέλλαν Βιολάντη», τὸν «Πειρασμόν». Ὡνόμασα τὸ καλλίτερον του διήγημα, μυθιστόρημα, δράμα, κωμῶδιον.

✕

Αἰμίλιος Ἰων εἶνε ὁ κ. Α. Ἰωαννίδης, Πρὸ πενταετίας ἐξέδωκεν ἐν εἰδύλλιον, τὴν «Λένα» τὴν ὁποίαν ἐξέθειασεν ὁ κ. Ξενοπούλος. Καὶ ὁ Ἰων τοῦ ἀφιερῶν ἤδη, εἰς ἀνταπόδοσιν, ἐν νέον ἐκτενέστερον ἔργον του, τὴν «Βέραν Βαρλάνη». Εἶνε μία μελέτη τῆς γυναικείας ψυχῆς ἢ μάλλον τῆς ἀνδρικῆς, ἡ ὁποία ἀγαπᾷ μίαν γυναῖκα, ἕνα τύπον οὐχὶ ἐξαιρετικόν, ἀλλ' ὅπως ἴσως ἐνδιαφέροντα. Διότι οἱ γυναικεῖοι τύποι ἐνῶ ὅλοι σχεδὸν ὁμοιοῦν, ἔχουν κατὰ ξεχωριστόν, ἀτομικόν, τὸ ὅποιον τὰς παρουσιάζει ὡς κατὰ νέον. Εἶνε τὸ ἔργον τοῦ Ἰωνος ψυχολογικὴ ἔρευνα τοῦ ἔρωτος, τοῦ ἔχοντος τόσα μυστήρια καὶ τόσην ἐλξιν ἀπατηλὴν. Ἡ ἴδια γυναῖκα ἐμπνέει καὶ ἐπηρέαζει δύο ἄνδρας, διαφόρου ἡλικίας, διαφόρων αἰσθημάτων. Διότι ὁ ἕνας ἀρχίζει μὲ αὐτὴν ἔρωτα, ἐνῶ ὁ ἄλλος τὸν ἔχει ἤδη τερματίσῃ. Εἰς τὰς σελίδας τοῦ ἡμερολογίου τοῦ δευτέρου—αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν τὸ καλλίτερον μέρος τοῦ βιβλίου—κυριαρχεῖ ἡ θλιβερά ἀνάμνησις τῶν περασμένων, ἡ διάψευσις τῶν ἐλπίδων. Ὁ Ἰων ἔχει ὕψος ὅχι σταθερὸν ἀκόμη, τὸ ὅποιον σιγὰ—σιγὰ θὰ λάβῃ τὴν μορφήν, ἡ ὁποία ἀρμόζει εἰς τὸ λογογραφικὸν εἶδος εἰς τὸ ὅποιον ἐπεδόθη. Ἐμμένει εἰς λεπτομερείας αἱ ὁποῖαι χαλαροῦν τὸ ἐνδιαφέρον, χωρὶς νὰ προσθέτου τι ἄξιον λόγου εἰς τὴν ἐξέλιξιν τῆς ὑπόθεσεως, ἡ ὁποία μολονότι πρόκειται περὶ μελέτης μάλλον ἢ περὶ διηγήματος, ἀποτελεῖ τὸ κυριώτερον ἐνδιαφέρον. Ὁ Ἰων ἀσφαλῶς θὰ γράψῃ καλὰ μυθιστορήματα. Ἡ πεῖρα τῆς γυναικὸς ἡ ὁποία διαφαίνεται κάπως ὀψιμος εἰς τὸ ἔργον του, θὰ τὸν διδάξῃ ἀκόμη μερικά πράγματα καὶ ἡ ἀντίληψις του θὰ γίνῃ βαθύτερα. Τὸ βιβλίον του ὑπόσχεται ὅλα αὐτά. Ἡ αὐγὴ τοῦ φιλολογικοῦ τοῦ σταδίου προσημαίνει καλὴν ἡμέραν.

ΔΙΚ.

